

нів – 4,6 шт./рослину, середня кількість вузлових коренів – 9,3 шт./рослину. Значно меншими були значення наведених біометричних показників жита озимого на ділянках після соняшнику, де при сівбі в оптимальні строки (20–25 вересня) висота рослин в середньому становила 20,2 см, середня кількість пагонів – 3,7 шт./рослину, середня кількість вузлових коренів – 7,2 шт./рослину, що відповідно було на 12,6; 20,6 та 22,5% менше в порівнянні з рослинами, які вирощувалися після ячменю ярого. Слід зазначити, що впродовж всього часу досліджень спостерігалась чітка тенденція до зниження значень цих біометричних показників рослин і за інших строків сівби.

Кращий розвиток жита озимого на протязі осіннього періоду після попередника ячменю ярого, що в подальшому позитивно позначалося і на результатах перезимівлі рослин та їх продуктивності, пояснюється значно сприятливішими стартовими умовами на початку вегетації (більші першопочаткові запаси поживних речовин та продуктивної вологи в ґрунті, більш вирівняний посівний шар ґрунту тощо). Наявність перед зимівлею значно слабкішого загального стану посівів та порівняно низькі значення біо-

метричних показників рослин жита озимого після соняшнику можна пояснити значно гіршими умовами волого забезпечення, неналежним фіто санітарним станом та менш якісним передпосівним обробітком ґрунту після цього попередника.

Сприятливі погодні умови зимового та весняно-літнього періодів сприяли формуванню достатньо високої продуктивності рослин жита озимого. Найбільша врожайність (7,13 т/га) була отримана на ділянках за вирощування сорту 'Стоір', сівба якого проводилася після ячменю ярого 20–25 вересня, а весною проводилося підживлення рослин (N_{45}) по мерзлоталому ґрунті.

Після соняшника найбільші значення урожайності жита озимого (5,63 т/га) також відмічалися у сорту 'Стоір' за аналогічних умов вирощування.

На основі проведених наукових досліджень можна зробити такі висновки: щодо тісного взаємозв'язку між біометричними показниками рослин, які формуються впродовж осіннього періоду вегетації, та врожайністю жита озимого. Відмічено значний вплив сортового складу, попередників та строків сівби на розвиток рослин перед зимівлею та їх продуктивність в умовах північного Степу.

УДК 633.111«321»: 575.222.7

Березовський Д.Ю., аспірант, молодший науковий співробітник лабораторії селекції ярої пшениці
Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України
E-mail: privat.80958240538@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЗАВ'ЯЗУВАННЯ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЯРОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Одним із основних методів створення високопродуктивних сортів є внутрішньовидова гібридизація. Для успіху добору пар необхідно ґрунтовно вивчити всі цінні господарські ознаки, біологічні властивості визначених для схрещування компонентів та їхнє походження.

Дослідження проводили впродовж 2018, 2019 рр. в зоні Лісостепу України в умовах Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України. Програма схрещування вибудована за повною (7 x 7) діалельною схемою. Матеріалом для дослідження слугували сорти пшениці м'якої ярої миронівської селекції та сорти різного еколого-географічного походження з високим потенціалом продуктивності: 'Елегія миронівська', 'МІП Злата', 'МІП Візерунок' (UKR), 'Alikat' (CAN), 'Bruncka' (DEU), 'Lulana' (CZE), 'Furio' (FRA).

Погодні умови 2018, 2019 рр., порівнюючи з багаторічними даними, відрізнялися за кількістю опадів та розподілом їх за місяцями. Кастрацію квіток пшениці м'якої ярої проводили наприкінці другої – на початку третьої декади травня у фазі колосіння за дві – три доби до цвітіння, а на третю – п'яту добу після кастрації у ранкові часи проводили запилення квіток. Гідротермічний коефіцієнт за період вегетації пшениці м'якої ярої становив – 1,42 та 1,35 у

2018 та у 2019 рр. відповідно, що відповідає достатньому рівню зволоження, але окремі періоди росту і розвитку рослин виявились посушливими.

Слід зазначити, що на зав'язування зерна (від 3 до 72%) впливали як вихідні форми, так і погодні умови. Середні показники зав'язування виявились дещо нижчими у 2018 р. (25%) і вищими у 2019 р. (58%). Це пояснюється багатьма причинами, одна з яких – перевищення максимальної середньодобової температури повітря порівняно з багаторічними показниками, що, вірогідно, негативно вплинуло на формування зав'язування зерна. Найвищий рівень зав'язування зерна зафіксовано у гібридних комбінаціях: 'МІП Злата / МІП Візерунок' (72%), 'Lulana / Bruncka' (68%), 'Lulana / МІП Візерунок' (58%), 'Lulana / Елегія миронівська' (46%), 'Bruncka / МІП Злата' (46%), 'МІП Злата / Lulana' (44%). Як материнську форму для низки гібридних комбінацій з метою створення високопродуктивних форм краще залучати сорт 'МІП Візерунок' (UKR). У комбінаціях схрещування за його участі в якості материнської форми за роки досліджень, середній відсоток зав'язування становив 42%. Слід також відмітити, що в окремих гібридних комбінаціях, отримано щупле і деформоване зерно.